

**PAVEL ŠAFR
O PROMĚNÁCH
ČESKÝCH MÉDIÍ
A POLITIKY**

JOHANA HOVORKOVÁ

**OBRANA
PŘED
BABIŠEM**

BOURDON

PAVEL ŠAFR
O PROMĚNÁCH
ČESKÝCH MÉDIÍ
A POLITIKY

JOHANA HOVORKOVÁ

**OBRANA
▼
PŘED
▼
BABIŠEM**

BUDOUCNOST NOVIN ZÁLEŽÍ NA ZPŮSOBU JEJICH INOVACE	131
KDO BYL VÁCLAV HAVEL?	133
ZANÍCENÝ PALEC	138
NEČASE SVRHLO POLICEJNÍ DIVADLO, NIKOLIV AFÉRA NAGYOVÉ	141
VESELÉ OBCOVÁNÍ	144
LIDÉ, BRÁŇTE SE! ÚTOČÍ NA VÁS MARŽANÉ!	146
DOPIŠ DO FREEDOM HOUSE	148
CHYBÍ NÁM TADY MANDLER	150
CESTA ČECHŮ DO BABIŠOVA OTROCTVÍ ANEB JAK SE ZBAVIT HYBRIDNÍHO DIKTÁTORA	154
SMUTNÝ PŘÍBĚH NOVIN, KTERÉ JSEM KDYSI MILOVAL	162
ČESKO ČELÍ ÚTOKU NA SVOBODU A EU MU MŮŽE POMOCI TOMUTO TLAKU ČELIT	166
ŘEKNĚTE LIDOVÝM NOVINÁM POSLEDNÍ SLOVO	168
BLUDY O MIGRANTECH A LŽI O EVROPSKÉ UNII ZATEMNILY MNOHA ČECHŮM ZDRAVÝ ROZUM	170
PUTOVÁNÍ ČECHŮ ZA ŠVESTKOVOU VŮNÍ	173
BABIŠ SE DOSTAL K ÚPLNÉ MOCI. STÁLO HO TO 5 MILIARD KORUN A OPŘEL SE O KOMUNISTY	184
OBRAŇA PŘED KAŽDÝM PŘÍŠTÍM BABIŠEM	186

se dostali dnes, je bezprecedentní. To, že veřejnost přišla o své noviny, že se někteří novináři naprosto zpronevěřili své profesní cti, a to, že byla překročena všechna dosud samozřejmá pravidla, rozhodlo o tom, v jaké situaci se nachází Česká republika v roce 2018.

Tento rozhovor se jmenuje Obrana před Babišem. Je to ale hlavně obrana před narušitelem demokratického systému, který nemůže existovat bez svobodných, nezávislých médií. V našem rozhovoru si čtenáři mohou přečíst o tom, jak to chodilo v médiích až do roku 2013. O tom, jak složitými peripetiemi novinářská branže procházela. A hlavně o tom, jak komplikovanou dobou prochází dnes, kdy je ohrožena silnými podnikateli a nepopiratelnou ruskou hybridní válkou, která ze lží udělala názor a z pravdy propagandu, a kdy se na mnoho viditelných a vlivných pozic místo novinářů dostali sluhové politické moci.

Johana Hovorková

• **Když mluvíš o změně režimu, není to přehnané? I my dva přece společně svobodně píšeme o všem, co se děje.** •

Je mi jasné, že veřejnost včetně části elity tuto změnu dlouho téměř nepostřehla. Česká společnost prožila takzvaný žábí syndrom. Když žábu hodíte do horké vody, hned vyskočí. Když ji ale hodíte do studené vody, a tu budete postupně přivádět k varu, žába nevyskočí a uvaří se. Vypadá to, jako by si pořád říkala: „Ještě je to dobrý.“ Jenomže ono už to dobré dávno není. Postupně se změnilo chápání pozice prezidenta a jeho mandátu, byla silně znevážena role parlamentu a demokratických politických stran a to, co dříve nebylo myslitelné, se náhle stalo přijatelným. Například donebevolající konflikty zájmů, což je situace ještě mnohem horší než obyčejná korupce. Ke korupci je potřeba dvou účastníků. Ke konfliktu zájmů stačí jeden, který sedí na dvou židlích. A veřejnost toto trestuhodné zneužívání moci nevidí, jako by byla slepá.

Neproběhla sice násilná revoluce, ale lidové a mediální hysterii, které se říkalo protikorupční revoluce, se skutečně podařilo překreslit politickou a mediální mapu České republiky. Byl tu instalován systém, který je horší než běžná zkorumpovaná společnost. Jde o mocenský monolit, v němž splývá soukromý gigant se státem a stát je předmětem soukromé exploatace.

• **Ty si tedy myslíš, že liberálně demokratický režim, který byl v České republice od roku 1989, fakticky skončil už v roce 2013?** •

Ano. Po pádu poslední normální demokratické vlády přišla prezidentská vláda bez parlamentního mandátu a po volbách do Poslanecké sněmovny v roce 2013 fakticky skončila polistopadová éra, protože sociální demokracie a lidovci legitimizovali svojí koalici s Babišovým hnutím ANO nástup nesystémového hnutí, které postupně odstraňuje základní pilíře demokratického režimu. Od této doby tu už nemáme polistopadovou liberální demokracii, s níž jsem se naprosto identifikoval. Nastoupila oligarchie a k tomu buranokracie. Je to taková lehčí verze někdejšího lidově-demokratického režimu, který byl v poválečných letech předpokojem na cestě ke komunismu. Stejný vývoj se ovšem v nových souřadnicích opakovat nebude. Máme tu nyní stav deformované demokracie a často je to přímo parodie na demokracii. A netušíme, kam až to dojde. Blížíme se ale tzv. řízené demokracii či simulované demokracii, kterou známe z Ruska. Existují ještě značné institucionální

zábrany, jež udržují formu demokratického systému, ale tyto zábrany se buď právě hroutí, anebo zjišťujeme, jak jsou chatrné.

Přirozeně je potřeba nadále trvat na ústavních principech svobodné společnosti a naše ústava k tomu skutečně dává opěrné body. Po formální stránce se ústavní rámec svobodné společnosti nezměnil. Forma je stejná, ale obsah je už jiný. Je to, jako by se do dobrého hrnce nalila žíravina, která ten hrnec postupně rozežírá a ničí.

• **Změna režimu, o které mluvíš, měla také dopad na vývoj tvé kariéry.** •

Pracoval jsem před tím během dvaceti let pro čtyři velká renomovaná zahraniční vydavatelství. Z toho posledního jsem musel odejít v roce 2014 poté, co němečtí a švýcarští vlastníci odešli z České republiky. Českou pobočku vydavatelství Ringier - Axel Springer si koupil pan Daniel Křetínský a společnost se přejmenovala na vydavatelství Czech News Center. To se stalo pouhý rok od chvíle, kdy Andrej Babiš ovládl vydavatelství Mafra a já jsem tento jeho krok ostře kritizoval. Od té chvíle už nešlo pracovat tak, jak jsem byl zvyklý dlouhá léta, kdy jsem řídil redakce a nemusel jsem při vyjadřování názorů brát ohledy na názory vydavatele a už vůbec ne na názory vládnoucí politické moci.

• **Tuhle nesvobodu pocítilo více lidí z tvého okolí?** •

Mezi liberálními politickými novináři ano. Ale nelíbilo se mi, jak brzy se s tím část z nich smířila. Na druhou stranu rozvoj nových nezávislých médií, jako jsou *Echo 24*, *Reportér* nebo *Hlídací pes*, v extrémně těžkých ekonomických podmínkách ukazuje, že v české žurnalistice přece jen nadále existuje svobodomyšlný proud.

• **Jak si má změnu poměrů v médiích představit někdo zvenčí? Každý přece může říct, že svobodná média existují, že je možné beztrestně prezentovat různé názory.** •

V prvních pětadvaceti letech po revoluci jsem byl jedním z nejobsazovanějších českých šéfredaktorů. A najednou se něco prudce změnilo. Přišli totiž „domácí vydavatelé“.

Podle mých měřítek to vůbec žádní vydavatelé v pravém slova smyslu nejsou. Jedná se ve většině případů o miliardáře východního typu neboli

oligarchy, kteří šikovnými tahy a s využitím politických kontaktů získali původně státní majetek. Obchodují obvykle s energiemi, což je u nás oblast, k níž je zapotřebí politického krytí. A často obchodují se státem a potřebují, aby s nimi za Českou republiku jednal někdo, kdo jim bude vycházet vstříc. Média jim slouží právě jen k tomu, aby byli mocnější a silnější a mohli ovlivnit, kdo bude vládnout. Z povahy věci proto nepotřebují média, kterým jde o pravdu a o veřejnost. Proto mám zcela jiný názor na optimální vlastnictví médií a na motivy, proč člověk kupuje a provozuje noviny. A proto bych byl od roku 2013 bez práce, kdybych společně s kolegy nevybudoval vlastní médium.

• **Můžeš popsat, jak přesně jsi narazil na změněnou situaci?** •

Dvacet pět let jsem mohl psát kriticky tak, jak jsem věci viděl a cítil. A najednou jsem na konci roku 2013 a na začátku roku 2014 poprvé slyšel od majitele a ředitelky vydavatelství, že to, co píšeme v *Reflexu*, je problém, protože kritizujeme Babiše. Na poradách ve vydavatelství začalo být dusno.

• **Proč se to stalo? Sám jsi zmínil, že Andrej Babiš vydavatelství, v němž jsi pracoval, nekoupil.** •

Na jaře roku 2014 po dlouhém vyjednávání z našeho vydavatelství odešli Němci. Neříkám to proto, že by byla podstatná národnost, nýbrž proto, že se jednalo o profesionální mediální management západního stříhu, který respektuje své šéfredaktory. Situace byla neúnosná a mně došlo, že už nebudu nadále placený za to, že vedu redakci a píšu podle svého přesvědčení, ale naopak že teď budu muset platit, abych mohl dál dělat práci, kterou jsem dělal dřív.

Je to až komické, ale přesně tu samou částku, kterou jsem dříve dostával jako plat a bonusy za to, že řídím redakci, vedu titul a píšu, jsem najednou musel platit, protože jsem provoz *Svobodného fóra* financoval ze svého. Za to, že dělám totéž. I proto jsem tomuto novému stavu začal říkat změna režimu, protože změna mého režimu to byla doslova a do písmene. Z tohoto hlediska jsem na sobě a své práci pocítil jasně pojmenovatelný diskomfort. Ale teď už nad tím nemám důvod naříkat kvůli sobě. Naopak. Mohu říct, že mám současný oligarchický režim přečtený a vím dobře, jak se chová k novinářům, kteří k němu mají kritický vztah. Posunul jsem se dál a zaplatil jsem

za to školné. Lituji přitom hlavně České republiky. Je mi líto české veřejnosti, která si přece jen nezaslouží, aby byla v takové míře zbavena přístupu k informacím. A to si myslím i přesto, že lidé volí tak, jak volí. Volili by ovšem skoro jistě jinak, kdyby nebyla tak strašně pokřivena mediální scéna.

• **Jak jsi získal prostředky na to, abys mohl založit a provozovat *Svobodné fórum*?** •

Rozbil jsem doma prasátko. Skoro doslova. Dlouhou dobu jsem patřil k nejlépe zaplaceným lidem v médiích a dostával jsem kupříkladu manažerské bonusy za zvyšování prodeje a tržeb, což se mi podařilo opakovaně. Moje vlastní peníze by ale nestačily na zavedení nového média, což trvá nejméně tři roky. Takže jsem se také zadlužil. Pomohlo mi několik lidí, jako třeba můj bratr. Velkým přínosem pro fungování *Svobodného fóra* byla a je veřejná sbírka. V ní se shromažďují prostředky i po relativně malých částkách od velkého množství lidí. To dává naší redakci vědomí, že nás naši čtenáři považují za užitečné. Dnes máme navíc tištěný časopis, který si lidé předplácejí.

Samozřejmě že vždy budou v našem okolí lidé, kteří za mými názory a názory mých kolegů hledají nějaké lobbisty, ale já jsem se takhle rozhodl právě proto, že svou práci chci dělat nezávisle na cizích penězích.

• **Pojďme se vrátit k období před rokem 2013, kdy v České republice vlastnili média Němci a Švýcaři.** •

Tohle je pro mě důležité téma, protože mohu posoudit vztah mezi charakterem mediálního vlastnictví a atmosférou ve společnosti.

Pro zahraniční vydavatelské domy v 90. letech a v prvním desetiletí našeho století bylo hlavní provozovat komerčně úspěšná média. To se obecně ví. Méně se ale ví, že těmto domům záleželo také na základních hodnotách svobodné žurnalistiky a často měly i své konkrétní hodnotové směřování, kterým přispívaly k obnově svobodného prostředí. Všechny tyto domy u nás reprezentovaly západní kulturu se vším všudy. Tedy kupříkladu respekt k politické pluralitě a podporu demokratických politických sil ve společnosti. Ty nyní tuto silnou podporu nemají, což je opakovaně vidět na jejich volebních výsledcích.

Ale co je nejdůležitější: provozování médií, vytváření kvalitního obsahu, vytváření dobrých nosičů pro šíření reklamy inzerentů, to vše byla jejich

jediná a každodenní agenda a cíl jejich snažení. Profesionální mediální dům nemá jiné cíle než mediální byznys. To už dnes v Česku bohužel neplatí, ačkoli mohou existovat výjimky.

• V čem je tedy rozdíl? •

Pro majitele médií v našem novém oligarchickém režimu to je úplně jinak. Tvorba kvalitního obsahu je v jejich agendě až na jednom z posledních míst. Řekl bych, že si tu otázku často ani nepokládají, protože je vůbec nezajímá. Titulní strany hlavních novin jsou často zcela absurdní a nemají vztah k podstatným tématům a reálným událostem, jež by byly relevantní pro danou chvíli a danou cílovou skupinu čtenářů. A nemusíme mluvit jen o Babišových novinách. Jak si lze vysvětlit, když na titulní straně *Pražské-ho deníku* vyjde hlavní článek o tom, že farmářům chybí seno? Jak si může někdo myslet, že to zajímá pražského čtenáře a je to pro něj relevantní informace? Profesionální vydavatel by mě za takovou stupiditu okamžitě vyhodil. Ale vydavateli, který je oligarchou východního typu, to vůbec nevadí. Protože ho takový obsah nevyrušuje. Nenarušuje mu jeho byznys, nikoho nezajímá, neuráží.

Média se stala doplňujícím prostředkem k tomu, aby se jejich majitelům dařilo jejich hlavní podnikání. Obvykle to bývá energetika, prodej plynu, těžba v dolech, provozování elektráren či developerské projekty. To médiím nesvědčí. Tito lidé nedělají média proto, že by je milovali, nebo proto, že by je fascinovala žurnalistická práce. Nemají nijak zvlášť rádi čtenáře, diváky či uživatele internetu, a tudíž je nezajímá, co potřebují. Rozhodně nepřemýšlejí nad tím, co nejkvalitnějšího jim nabídnout v oblasti mediálního obsahu. Není tam navíc obvykle ani gram idealismu, bez něhož přitom nelze svobodné noviny dělat dobře.

Provozování médií a vydávání novin vyžaduje odvážné podnikatelské rozhodnutí a zároveň značnou společenskou odpovědnost a odevzdanost nějaké vyšší myšlence, nějakému hodnotovému myšlenkovému proudu. Například ve *Washington Post* pracují převážně levicoví liberálové, německý *Die Welt* zase reprezentuje konzervativnější část inteligence. Za tím je obvykle vydavatelský záměr, který nepředepisuje vyznění každého článku, ale určuje pozorovatelnou a horizont, k němuž médium směřuje. Nemám nic proti uhlobaronům, ale nevšiml jsem si, že by takhle uvažovali.

- **Ale i uhlobaroni nebo obchodníci s uzeninami či plynem se přece zajímají o to, jestli jsou jejich noviny úspěšné. Nemohou je jenom dotovat.** •

Tvorba nezávislých novin se má odehrávat na základě souběhu dvou zájmů: snahy dosahovat zisk a snahy integrovat veřejnost kolem společně sdílených hodnot, informací a postojů. Energetičtí magnáti jsou ale tak provázáni s politickou reprezentací, že to nezávislost prakticky vylučuje. Musí být přitom pružní jako pan Křetínský, protože politická reprezentace se mění. Profesionální západní vydavatel může mít vlastní orientaci, která bývá ve vztahu k nějakému politickému proudu, ale zároveň si může uchovat samostatnost.

Pan Axel Springer vybudoval své vydavatelství s pověstným věžákem přímo u Berlínské zdi na základě jednoho motto:

„Nelze budovat velký dům bez velké myšlenky. Naší myšlenkou bylo sjednocené demokratické Německo, které se těší respektu ve svobodné Evropě.“

V poválečné době byla tato myšlenka pro německou společnost zásadní, přispěla k její demokratické rekonstrukci a pan Springer vybudoval největší a nejúspěšnější vydavatelství v Evropě. Jistě, vzbuzoval také odpor levicové inteligence, příkladem je kniha Heinricha Bölla *Ztracená cesta Kateřiny Blumové*. To ale patří k pluralitní demokracii, v níž se různé společenské síly navzájem hlídají, aby jedna z nich nezalehla celou společnost.

Zmíněná společenská odpovědnost musí být u vydavatele i v redakci taková, aby si všichni zcela uvědomovali, že klíčovou hodnotou v jejich práci je pravda. A že se na objektivní stav věcí díváme jako na něco, co nám nemůže nikdy patřit. Nemůžeme vědět, jak všechny věci na světě jsou. Nemáme právo vlastnit pravdu. Ale máme maximálně usilovat o to, abychom se dozvěděli, jaká je povaha konkrétních jevů, událostí a chování mocných aktérů společenské hry. A to, co zjistíme, nesmíme našim čtenářům nikdy zatajit, protože novináři tady nejsou od toho, aby něco utajovali, ale naopak aby seriózně a korektně zveřejňovali své poznatky. V tom tkví pravdivost novinářské práce.

- **Když se podíváš zpátky před rok 2013, můžeš říct, že to takhle vždycky bylo? Opravdu se všichni novináři snažili psát pravdu?** •

Rozhodně nebudu vytvářet falešnou iluzi o ideálním prostředí, které bylo pouze profesionální, a mávnutím Babišova kouzelného proutku jsme se

ocitli v přesném opaku, v prostředí manipulace a lži. Je to složitější. Rozšířené chybné přístupy v žurnalistice společnost poškozovaly a přispěly k úpadku svobody po roce 2013.

Na druhou stranu je při pohledu zpět zřetelné, že v celkovém přístupu k žurnalistice nastala velmi dramatická změna. V 90. letech a prvním desetiletí 21. století byl idealistický náboj žurnalistiky něčím naprosto nezpochybnitelným i v běžné diskuzi tří, čtyř, pěti novinářů v redakci. Nejen na veřejnosti, ale i mezi sebou v úzkém kroužku si byli novináři v drtivé většině jisti tím, že otázka pravdivosti je pro ně tou hlavní věcí. Nikdo z nich nepochyboval o tom, že férové informování veřejnosti je naprostým základem řemesla. Tam, kde jsem pracoval, byl cynismus jen okrajovým jevem. Bojím se, že to se změnilo, ačkoliv jsem si dlouhou dobu neuměl představit, že je to možné.

Jistěže proti tomuto široce sdílenému ideálu existovaly celé série prohřešků. Bylo to dáno z velké části tím, že se náš obor musel po návratu svobody takřka zcela resuscitovat.

• Jak jsi tu resuscitaci zažil a vnímal ty? •

Na začátku 90. let byla v České republice naprosto zřetelná profesionální nepřipravenost celé novinářské obce plnit svoji podstatnou roli při obnově svobody a demokracie. Jsme lidé chybuující a do práce novinářů, stejně jako do práce každého jiného člověka, který se angažuje na veřejné scéně, vstupují rozličné motivy, proč funguje tak, jak funguje, proč píše tak, jak píše. Museli jsme procházet velmi složitým hledáním cest a souladu mezi našimi politickými preferencemi a tím, co cítíme, že je pravdivé. Vedli jsme o tom tehdy v redakcích řadu dlouhých diskuzí a myslím si, že novinářská obec v České republice postupně procházela docela zřetelným vzestupem při zvládání těchto komplikovaných otázek a zároveň se i profesionálně zlepšovala.

Lidé v novinářské branži si také uvědomovali specifika svého postavení ve společnosti, začínali se učit správně pracovat s otázkou objektivita versus vlastní názor a dařilo se jim nacházet potřebný balanc. Pro každou redakci je ta odpověď navíc trošku jiná, což je v pořádku. Měla by se ale vždy držet v určitých mezích. Ty meze podle mého názoru v posledních letech v podstatě zmizely, protože jedné straně, která je právě u moci, jsou tyhle otázky ukradené a druhá strana se nachází v jakémsi nouzovém režimu, kdy musí

hájit zbytky normálního světa. Říkám to zjednodušeně, neboť škála „stran“ je poněkud diverzifikovanější.

• V čem jsou tedy dnešní velká média jiná? •

Po roce 2013 se z českých novinářů zajisté nevytratil návyk zjišťovat skutečnost. Není to tak, že všichni, kdo pracují u Andreje Babiše, vědomě a záměrně zradili pravdu. Ale míra nesouladu mezi každodenní novinářskou prací a sumou zjištěných skutečností, o nichž má veřejnost právo vědět, je tak zřetelná, že by tu otázka zrazení pravdy měla být skutečně vážně položena. Veřejnost bývá stále častěji v toxických médiích okradena o informace, které jsou potřebné pro její rozhodování o mandátu k výkonu moci. Tím je narušena férová politická soutěž a naše volby jsou sice formálně demokratické, ale už ne skutečně svobodné, protože se nekonají v prostředí svobodného informování veřejnosti. To je zásadní věc, kterou si ani po letech neuvědomuje spousta lidí, včetně politiků.

Pravdivost médií je narušena především tehdy, když jejich majitele vůbec žádná pravda nezajímá. Civilizovaného vlastníka médií pravdivost zajímat musí, to je přece znakem té civilizovanosti. Necivilizovaného majitele zajímají vlastní podnikatelské a politické zájmy. A také jeho sebeobraz. Tam je zakopaný pes.

Andrej Babiš si koupil noviny proto, že už nechtěl snášet, co všechno se o něm píše. A chtěl to prostě změnit a zarazit kritické informace a názory. Rozhodl se změnit svůj obraz v médiích. Zajistil si, aby se každodenní agendou novin nestala celá série článků o jeho kontroverzní minulosti, protože jinak by se nedostal k moci. Protože přesně to by se stalo v *Mladé frontě DNES*, jakou jsem znal a kdysi vedl. Je to fatální útok na svobodné šíření informací, kde je na prvním místě poškozena veřejnost. Jenomže veřejnost neví, že něco podstatného nevyšlo. Anebo že už to nemůže vyjít v největších médiích. Vždyť i novináři České televize a Českého rozhlasu žijí ve strachu, že kvůli zveřejnění některých skutečností mohou mít problémy. Někteří k tomu přistupují statečně, jiní nikoli.

• Co měli novináři v roce 2013 dělat? •

Osobně si představuji chování profesionálního novináře tak, že po takovém útoku na samotnou podstatu našeho řemesla jednoduše vstane a ode-

jde. Útokům na svobodu médií se lze bránit pouze nulovou tolerancí. Ale s dnešními redakcemi taková nehoráznost a tak drastický útok na svobodu slova skoro nehnuly. Bohužel. V klíčových českých médiích reaguje většina novinářů na tento problém doslova skandální podělaností.

V Polsku nebo ve Francii by novináři a občanská veřejnost zaplnili ulice. Čeští novináři mlčí a falšují si realitu tak, aby v ní mohli přežít a vydělávat své nijak omračující platy. Je to velice tragické selhání, které často hraničí se ztrátou důstojnosti, a to hlavně ve vydavatelství Mafra.

Představ si, že by se v celé zemi lékaři z osmdesáti procent rozhodli, že nebudou bojovat se zákeřnými chorobami, jako je rakovina či nemoci srdce. Místo toho by se halasně vrhli na boj s rýmou a chřipkou. O rakovině a nemocích srdce by svorně říkali, že se jimi hlavně nesmí přehnaně strašit. A že kdo se moc věnuje rakovině, tak jí vlastně pomáhá. Přesně to o mně psal Erik Tabery v *Respektu*. Jak pomáhám Andreji Babišovi, když se mu moc věnuju.

O takových lékařích bychom si říkali, že se zbláznili, že poškozují společnost a zrazují své poslání. Jistě, praktický lékař ve svém obvodu by se provinil méně než lékař na operačním sále. Ale všichni dohromady by selhali, pakliže by došli ke konvenci, že rakovina není vážná a není třeba se jí věnovat. Právě takového kolektivního selhání jsme byli po roce 2013 svědky u velké části českých novinářů. Zdůrazňuji, že mi nejde o to postavit je všechny na pranýř. Tam patří jen ti nejhorší vejclupci, kteří přímo organizovali diskreditační kampaně na objednávku vrcholného politika, o čemž jsme se dozvěděli například z nahrávek Skupiny Šuman (*nahrávky zveřejněné na Twitteru zachycovaly Andreje Babiše, jak s redaktorem MF DNES Markem Příbitem domlouvá zveřejnění kompromitujících materiálů o ČSSD, pozn. aut.*).

Stačilo by jen, kdyby si toto selhání novinářská obec uvědomila a kdyby se občas někdo uměl k tomuto selhání veřejně přiznat. To by moc pomohlo k civilizovanějšímu a hlavně svobodnému vývoji české společnosti.

• Co to vlastně je ten „oligarchický režim“? Proč se s ním tolik novinářů smířilo? •

Zvykli jsme si považovat za demokracii takový režim, kde lidé ve volbách rozhodují o tom, kdo bude v parlamentu a u moci. Je to také systém, kde si lidé mohou vybrat z širokého spektra médií ta svoje, kterým důvěřují.

Formálně vzato je demokratický takový režim, kde probíhají svobodné volby. Jenže to k plné kvalitě demokracie nestačí.

Jsem přesvědčený o tom, že v rámci formálního demokratického hřiště je třeba usilovat o takovou demokracii, v níž se může co nejsilněji uplatnit svoboda jednotlivce a spravedlnost.

Je velmi znepokojivé, že pojmy liberální demokracie a právní stát nejsou dnes hybnými motory širokého až dominantního společenského proudu, a tudíž nejsou nijak zvlášť populární ani pro většinu novinářů. Jestli se pletu, tak je to tím, že to není vidět. Přitom bez aktivního usilování velkého množství lidí o svobodu nemůže být společnost svobodná.

Řada dnešních novinářů považuje takové uvažování za ideologický aktivismus. Pro mě je to věc přesvědčení, bez něhož je žurnalistika prázdná. Víím, jak může v našem prostředí působit pateticky a nadneseně, když člověk mluví o pravdě, o svobodě a o spravedlnosti. Jenže pro naše řemeslo to jsou přece zásadní pojmy, bez nichž se žurnalistika mění v rutinní evidenci informací. Komentátorovi, jemuž je jedno, který politik inklinuje k autoritářství a který reprezentuje demokratický vývoj, se celá politická scéna jeví jako akvárium a on sebe chápe jako akvaristu, který jen nezúčastněně pozoruje přírodní proces. Když do akvária vtrhne masožravý predátor a začne požírat býložravé ryby, nezúčastněného komentátora to nijak nerozhodí a řekne si, že to je prostě příroda. Já se ale domnívám, že civilizovanému pozorovateli nemůže být jedno, zda lze v tom pomyslném akváriu přežít, i když je člověk býložravec.

Osobně nejsem komentátorem akvaristou. Jsem totiž taky ryba v akváriu a popisuji predátora, který akvárium ovládl. Jistěže jsem pozorovatelem, ale v otázce kontroly moci a udržení podmínek svobody jsem jako novinář i přímým účastníkem dění. To není možné oddělit. Obrana před predátory, jakým je dnes Andrej Babiš, ale může to být kdokoli jiný, spočívá v tom, že nestojíme jako novináři alibisticky mimo společenské dění nebo nad ním, nýbrž že jsme přímo uprostřed něho a usilujeme o pravdivý popis chování a zvyklostí predátora. A když predátor zalehne celou společnost a změni její fungování, tak se na novináře nemůže nikdo zlobit, že se většinu času věnují právě jemu. Blábol, že to predátorovi vlastně pomáhá, pochází přitom přímo z predátorovy dílny. Je to součást jeho strategie, jak umlčet kritiky. On dobře ví, že kdyby se některé informace a kritika dostaly na obrazovku nejsledova-

nější televize, byl by poražen. Proto musí své kritiky marginalizovat, zastrašovat a nazývat je psychopaty či zkorumpovanou verbeží. Takhle o nás bude přece mluvit každý predátor a je za tím ve skutečnosti jeho vlastní strach a nerespekt k demokracii. Predátoři jsou silní jen přechodně. Ve skutečnosti je oslabuje jejich vnitřní nejistota, vztek a stále viditelnější nelegitimita jejich vynucené autority.

• **Neznemožňuje takový pohled objektivitu?** •

Novinář nesmí měnit fakta a povahu událostí. Kritická analýza se ale neobejde bez hodnotového ukotvení. Musím mít pozorovatelnou, abych mohl popisovat, co vidím. Respektuji důslednou nestrannost u agenturních novinářů, ale zdravou pluralitní společnost tvoří to, že zastáváme odlišné názory na dění kolem sebe. Politický publicista má proto jiné řemeslo než klasický zpravodaj.

Z povrchního pohledu to vypadá, že novinář, který se cítí být osobně účastníkem dění, nemůže být objektivní, a tudíž nemůže psát pravdivě. Můj pohled je ale přesně opačný: ten, kdo není účastníkem dění, nemůže nikdy vystihnout podstatu věci, protože se ho netýká. Takový novinář může referovat, evidovat a popisovat, ale nemůže interpretovat, komentovat a analyzovat. Pravdu o věcech poznáváme právě tím, že se nás týká. Protože pravda není vůbec relativní. Není tu žádná pravda predátora, pravda býložravce a pravda akvaristy. Irituje mě názor, že každý má svoji pravdu. Pravda je totiž jedna a lež není názor, jak to dnes prezentují např. dezinformační weby z proruské páté kolony.

Mimořádně, pravda je kupříkladu právě to, že rozšířená neochota bránit naše životní prostředí před predátorem způsobuje ekologickou katastrofu. V konkrétních věcech a situacích máme usilovat o to, abychom se dostali k podstatě tématu a k pravdě o konkrétní situaci. To je novinářský úkol číslo jedna. Nejde ho naplnit bez redakční svobody, a tudíž ho nejde naplnit v autokracii a oligarchii, která má ambici určovat, co je pravda.

Názor, že podstatou pravdy je svoboda, není mojí myšlenkou. Je to myšlenka Martina Heideggera a je smutné, že si ji nevzal sám lépe k srdci, když v první fázi podporoval nastupující nacismus. Nesvobodná společnost je vždy okradená o pravdu. Jako vnitřně svobodný člověk můžu žít i v nesvobodě. Svoboda se nicméně realizuje svobodným projevem a svobodným posto-

jem. Bez takové seberealizace svobody nelze mluvit o svobodném člověku a svobodné společnosti. Proto je správné, když mají žurnalisté své postoje. Je ovšem třeba, aby je neskrývali a zároveň se je snažili mít pod kontrolou.

• **Kdo by tedy ideálně měl média provozovat? Jedna věc je dívat se na to idealisticky, jiným problémem jsou ale peníze a ekonomický úpadek tištěných médií.** •

Záleží mi na tom, aby média provozovali lidé, kterým jde o obsah a kvalitu. Vadí mi, když čeští miliardáři mají média jako pistoli u pasu, kterou ukazují, když se potkají s ostatními desperáty. Také proto si tito oligarchové říkají „atomový klub“. V atomovém klubu mají mocnosti vůči sobě navzájem takovou odstrašující sílu, že jim nezbyvá než se domluvit. Je to lepší než na sebe ty bomby skutečně házet. Český mediální atomový klub není spolkem milujících se přátel, ale mocenský kartel proti zájmům veřejnosti.

Říká se, že příčinou tohoto jevu je ekonomický úpadek mediálního byznysu. To je pravda jenom zčásti. Jistěže média do tohoto područí upadla i kvůli snižujícím se hospodářským výsledkům v souvislosti s internetem, který produkuje obsah zdarma. Pro své majitele už nemají hodnotu kvůli zisku, ale díky možnosti skvělého, efektivního public relations. Zahraniční vydavatelé žádné PR v České republice nepotřebovali. Skutečnost, že média prodali postkomunistickým oligarchům, mě trápí a považuji to za nezodpovědnost. Zároveň v postkomunistickém prostředí neexistoval jiný kupec. Domnívám se, že mediální byznys má budoucnost i pro takové majitele, kteří nebudou mít noviny jako přidruženou výrobu ke svým chemičkám. Právě nyní se čím dál tím víc projevuje důležitost nezávislých a liberálně orientovaných médií a také se ukazuje, že značná část veřejnosti je ochotna za jejich obsah platit. Musíme ovšem hledat nové formy, jak vytvořit fungující obchodní model.

• **O manipulacích v médiích se ale mluvilo i před rokem 2013. Nemůžeš přece tvrdit, že nikdy nedocházelo k nátlakům, že se nedělaly chyby.** •

Jistěže existovaly pokusy manipulovat obsah. Byly to ale pokusy zvenčí, nikoli zevnitř mediálních domů. Jednalo se o ojedinělé případy, nikoli o systém, jaký vidíme dnes.

Základním pravidlem byla například tzv. čínská zeď mezi inzercí a redakčním obsahem. Nikdo nesměl přijít do redakce a chtít, aby nějaký článek

vyzněl ve prospěch některého inzerenta. To bylo nepředstavitelné. Zahraniční vydavatel, například pan Arnold v *MF DNES*, by nikdy nepřišel do redakce a nechtěl, abychom podporovali Václava Klause, Václava Havla nebo kohokoli jiného.

Byly případy, kdy jsme zjistili, že důvodem vydání nějakého článku byl partikulární zájem některého novináře. Ovšem takové věci jsme jasně a striktně řešili. Tlak na profesionalitu a férovost byl velmi cítit jak ze strany vydavatelství, tak i ze strany vedení redakcí. Byla tu i jasná liberální orientace, povědomí o fungování právního státu. Tato pravidla nefungovala jako nějaké direktivy, byla to vlastně samozřejmost pro nás všechny, protože se s nimi většina novinářů identifikovala. Chtěli jsme, aby Česká republika byla demokratickou zemí patřící na Západ, v níž se bude dobře žít. K tomu jsme přece od roku 1989 směřovali a ta cesta byla nastartovaná opravdu dobře.

• A tento směr ze žurnalistiky vymizel? •

Nevymizel, ale už není dominantní. Je třeba si uvědomit, že významná média hrála dříve roli motoru liberálních změn. Výrazně se podílela na prozápadním proudu v české společnosti.

MF DNES a *Lidové noviny* - a do určité míry bohužel i ostatní média - tuto mentalitu změnily. Naše řemeslo drasticky upadlo. Manipulace a lži se uhnízily v nejvyšších patrech vydavatelských domů. Na místa vedoucích novinářů, redakčních manažerů a do dalších rozhodujících pozic se přijímají lidé na základě kádrového profilu a názorů jako za komunismu, nikoli na základě předchozích dosažených výsledků. Tyto výsledky jsou přitom u šéfredaktorů měřitelné a jasně prokazatelné. To, jak hodnotit jejich práci, se dá kvalifikovaně popsat, není to nic vágního, jak se to může jevit širší veřejnosti. Pan Jaroslav Plesl (*šéfredaktor MF DNES, pozn. aut.*) dnes není hodnocen za prodaný náklad nebo citovanost nových zjištění jeho redakce. Je hodnocen pouze z ryze politických a zájmových hledisek Agrofertu, do něhož jím vedené noviny patří.

V současnosti je důležité, aby vedoucí novinář akceptoval mocenskou převahu svého majitele. Nemůže kritizovat kumulaci ohromného vlivu do jedné rukou. Vydavatel *Mladé fronty DNES* a *Lidových novin* je zároveň předsedou vlády a provozuje gigantický holding. Už jako vicepremiér sám sobě

prodával biopaliva, když na jedné straně zastupoval státní podnik Čepro a na straně druhé byl majitelem Agrofertu. A psala o tom *Mladá fronta DNES*? Psaly o tom *Lidové noviny*? Nikoli. Kdyby Babiš tyto noviny nevlastnil, bylo by v nich takové jednání podrobeno každodenní kritice.

Nic tak absurdního nemůže profesionální novinář akceptovat. Proto se musela celá řada novinářů sebrat a odejít do internetového undergroundu. Na bázi garážových projektů jsme začali opět dělat svobodná média. O tom obřím konfliktu zájmů nepiší média, která dominují trhu, nýbrž malá začínající média bez potřebných prostředků a infrastruktury. A neskutečné množství lidí, kteří by o tom měli mluvit a psát, raději mlčí a tváří se, že se vůbec nic neděje.

• Nemyslíš si, že chování novinářů je do jisté míry odrazem celé společnosti? •

Jistě. Podobně jako v Rusku. Pro Vladimira Putina je zdaleka nejceněnější takový novinář, který si myslí, že jeho moc má být absolutní. Jako koneckonců pro každého autokrata. Přesvědčení žurnalisté se hodí mnohem víc než přebarvení cynici. Takový Emanuel Moravec si určitě do značné míry vsugeroval přesvědčení, že jeho služba nacistickému Německu je v zájmu českého národa. To není vůbec žádná omluva, jen vysvětlení, jak mohl provozovat něco tak odporného. Neumím si představit, že by někde hluboko v sobě necítil, že se dopouští špinavosti.

Lidské svědomí se dá přidusit, ale nějaký zbytek vždycky zůstane a po nocích dělá problémy. Myslím si, že István Léko (*šéfredaktor Lidových novin a osobní přítel Andreje Babiše, pozn. aut.*) vykazuje vysokou míru přesvědčení o tom, že jeho aktivní služba Andreji Babišovi je správná. Při jeho vzdělání ovšem není vůbec možné, aby si neuvědomoval rozpor mezi základním posláním žurnalistiky a tím, co dělá. Domnívám se ale, že zbytkové svědomí ho v současné době zase tolik netrápí a užívá si svoji pozici šéfa naprosto zneuctěných *Lidových novin*. To, co tam provozuje, je rafinované a skoro až geniální. Ponechal novinám intelektuální fazónu, několik „vznešených“ autorů a spolupracovníků z okruhu kolem Václava Havla. A vedle nich nainstaloval novinářskou soldatesku, která přímočaře pracuje pro mocenské zájmy predátora politické moci v naší zemi, likviduje jeho konkurenty, zveřejňuje vybrané části policejních odposlechů a tak dále.

• **A Mladá fronta DNES?** •

Po řemeslné stránce je úpadek *Mladé fronty DNES* mnohem horší. *Lidové noviny* jsou orgánem nové „lidové demokracie“, což je takový předstupeň totality, a do své špinavé práce dávají i kus svého špinavého srdce. *MF DNES* poklesla mnohem hlouběji a člověk se až diví, kde to řemeslné dno může být. Samozřejmě - umí pracovat pro Andreje Babiše, umí udělat prefabrikovaný útok na jeho konkurenty, ale úroveň je hloupější a méně rafinovaná. Ten rozdíl vychází z osobností obou šéfredaktorů a z rozdílů mezi nimi, zejména po intelektuální stránce.

• **Není potom MF DNES srozumitelnější široké veřejnosti a tím paradoxně nebezpečnější?** •

To ano. Ale na zmanipulovaných novinách není nejhorší to, co tam vychází, ale to, co tam nevychází. Andrej Babiš nekoupil *MF DNES* proto, aby ho oslavovala. To si zařídil s panem Křetínským v *Blesku*, aby tam vycházely články o tom, jak koupil Monice diamant, jak si pěkně zatančili a jak šéf hnutí ANO bojuje za nižší ceny potravin. *MF DNES* si koupil proto, aby tam nevycházelo těch zhruba sto kritických článků za rok, které ho iritovaly do té míry, že se naštvál a ty noviny si koupil. Říkal, že je koupil proto, aby psaly pravdu. Z jeho hlediska jde především o to, aby tam nevycházela pravda o něm, což nejlépe vyhovuje jeho představě, o čem by noviny měly psát. Nic horšího než zmanipulování dvou nejdůležitějších deníků v naší zemi se tu z mého pohledu šéfredaktora od roku 1989 nestalo, a to jsme zažili policejní přepad Úřadu vlády nebo dvojí vítězství Miloše Zemana. Z hlediska férové politické soutěže, ale i z hlediska fungování české mediální scény je to naprostá katastrofa. Je to velká ekologická katastrofa v akváriu české politiky a celé společnosti.

Podle mého názoru je to dokonce větší problém než praxe gigantického rozkrádání dotací a absurdních obchodů se státem, z nichž vyrostl holding Agrofert.

a Agáta Hanychová, jsme proto s kolegy publikovali mimo jiné i kritické informace o Andreji Babišovi. Vyšly tam ale taky články o Petru Kellnerovi nebo Zdeňku Bakalovi.

O Babišovi jsme na titulní straně otiskli dva články. Tehdy jsem o něm věděl relativně málo, ale někdo v redakci navrhol, že bychom se mohli podívat na rozsah jeho dotací a celkově na jeho obchodování se státem v oblasti pohonných hmot. Kdosi spočítal, že Babišovy firmy získávají z každého prodaného litru benzínu nebo nafty zhruba padesát haléřů. To je informace, která naznačuje rozsah ekonomické moci a veřejnost ji má znát už proto, že v tom sehrávaly rozhodující roli dotace z veřejných rozpočtů. Jenomže ve chvíli, kdy jsme začali psát o Babišovi, jsem začal mít zvláštní problém se zmiňovaným projektem. Projekt transformace *Blesku* ve standardní noviny s kompletní agendou ode mne přitom chtělo německé vydavatelství, kde si v roce 2011 nechal jeden z šéfů článku *Blesku* přeložit a vyděsil se, jaký dětinský nesmysl - z vydavatelského hlediska - vydávájí v Praze. Zdál jsem se jim být tehdy vhodným manažerem pro takovou změnu, protože jsem měl kompetence a zkušenosti z vedení masového novinového titulu a dobré reference z předchozích vydavatelství.

• **Ten problém jsi tedy měl kvůli Babišovi? A s kým konkrétně, když vypracováním projektu transformace *Blesku* na normální noviny tě pověřil německý vydavatel?** •

Ano, poprvé jsem měl ten problém kvůli Babišovi, ale pak i kvůli jiným tématům. Moje nadřízená Libuše Šmuclerová, která novou koncepci nejprve podporovala, si uvědomila, že to je pro ni malér. Protože když redakce přinese na titulní straně článek o praktikách pana Bakaly a ona se přátelí s jeho ženou, tak ji to staví před dilema, na které na rozdíl od profesionálních vydavatelských manažerů není připravená. Nebyla připravená na nepřijemnosti na večírcích. Takže mi zavolala, že se musím sejít s paní Michaelou Bakala, promluvit si s ní a dát to do pořádku. A stejně tak to proběhlo s Babišem. Dříve, když jsem měl německé nadřízené, jsem nic tak nedůstojného nezažil. Šmuclerová mi řekla, že se s Babišem nedávno seznámila a že bych se s ním měl setkat. „Já si myslím, že se s ním můžete domluvit,“ říkala mi. To byl takový první moment, kdy se začal zásadně měnit duch žurnalistiky, ale spouň pro mě. Do té doby jsem se nikdy nemusel bavit s lidmi, o kterých jsme